

Соња Дивицка

РАСТОПЉЕНИ МЕТАЛ

Репортери воле да покажу како се топи метал, огњена лава ефектно изгледа у кадру. Ништа друго не траже, само их пусти да с камером уђу у ливницу. Каква романтика! Најпривлачнија је пећ где се крчка чорба од растопљеног гвожђа. Дими се, кључа, сипају варнице, температура преко хиљаду степени, као у кратеру вулкана, како воли да каже седма сила. Више пута на дан стиже вагонет са старим гвожђем. Гута га крвава густа смеша и оно се раствара у трену. Невиђена лепота! Унаоколо бука, гар, звекет гвожђа, као у паклу, у крупном плану обавезно је искусни ливац, пожељно гаравог лица. Вагонет гура одговарајући лик, висок и снажан попут гладијатора.

– Свештеник – шапућу за њим.

– Није ваљда? – неко ће с неверицом.

Испоставља се да јесте. Још прошле године момак беше свештено лице, звао се отац Андреј.

Седам година служио је у храму омањег града. У цркву стиже после армије и без богословије постаде поп. Отац Василије, стари парох, првих дана није прихватио придошлицу:

– Дете послаше! – жалио се парохијанима. – Шта смо дочекали?! Нема ко да служи!

Андреј није знао многе ствари, чак ни редослед литургије. Уз њега беше ђакон, такође неискусан, те су обојица грешили, у журби листали псалтир тражећи потребан стих. Наравно, парох се љутио и грдио Андреја, док се он народу свиђао. Старице, оне најгрозније, што нападају цуре за непокривену главу, говориле су младом попи потребне редове. Андреј је напунио тек двадесет и три, али су га поштовали јер у цркву није дошао од тате и маме, већ након чеченског рата и четири године

проведене у десантним јединицама. И због изгледа, свакако. Руске жене одвајкада воле крупне стасите мушкарце, нарочито у степским крајевима, где готово да их и нема.

– Немојте јако да вичете на њега – молиле су старог пароха – кад сврши богословију, видећете какав ће то поп бити!

На молитвеном помињању пред литургију у олтару отац Андреј је напамет брзо набрајао руска мушка имена и сви у храму су знали да су то његови пријатељи, изгинули у Чеченији. На свакој служби би их помињао. И све беше добро, Андреј седам година би свештеник, у богословији стиже до четвртог разреда... А онда, ненадано заврши у ливници. Због сукње, како се причало, због тамо неке сам себи је пресудио.

У цркви мирише на тамјан и топли восак, у ливници заудара на чађ и формалдехид. Смрад се осећа чак на улазној капији, а ако крај пећи останеш двадесетак минута, засмрдеће и одећа. Када Андреј у радном оделу уђе у радњу, продавачице одмах питају: „Шта то гори? Где гори?“. Нико га више не зове отац Андреј, у погону је радник као и сви, једино навика да крсти јело подсећа на његову прошлост. Па шта? Био је припадник десантних јединица, поп, сад је ливац... Што да не? И човек иде на претапање и као растопљени метал поприма разне облике.

Прве године Андреј сече метални отпад како би могао да уђе у пећ. Мацолу коју користи нико није вагао, али има пет-шест кила. Васцели дан туче њоме по гвожђу и можете замислити како то грми. Сви беху убеђени да ће отићи након недељу дана. Тако је најчешће било, момци би долазили и после неколико дана бежали главом без обзира.

Сталних радника није било, само један је ту издржао читаву деценију. Имао је шездесет година, ни налик на џина, осредњег раста, сувоњав, али веома жилав и јак. Андреј му пружи руку и осети праве менгеле.

Партнеру Андреј не рече ништа о себи, нити је бучан посао погодовао разговору. Ту човеку најтеже пада што је увек сам. На први поглед, ништа страшно, удри и размишљај о чему хоћеш, али за раднике беше неиздрживо. Њима је битно да су у стаду, да вичу: „Еј, пази тамо... јен, два – дижи!“ па беже одавде, не могу да издрже насамо са собом чак ни шест радних сати. Андреју је управо то одговарало пошто је тражио тишину. Нек звекеће гвожђе, само да не буде речи, мисли, питања...

Након таквог посла човек хоће само да једе и спава. Андреј је одлазио мајци, код ње му беху деца, шестогодишњи син и млађа ћерка. Мати га хранила, деца грлила. Помазе се, прилегну крај њега на каучу, возају аутиће по његовом стомаку, док не заспи јер мора рано да устане, најкасније у пет.

Наравно, имао је и сад има жену, али попадија од ње није испала. Била је црквено дете, њена мати и тетка певале су у хору, у цркви су јој нашле мужа, младог свештеника, међутим, после другог порођаја пси-

хички је тешко оболела. Андреј није одмах схватио да је болесна. У почетку је мислио да се умара, онда примети да су деца гладна. Стање се погоршало, бранила им је да изађу из собе, хтела је да буду тихи, да леже у кревету док не дође отац, а она би се закључала и нико није смео да уђе.

Синчић је порастао и почео да бежи од куће. Једном у јесен дошао је у цркву у пицама иако су већ лиле хладне кише, угледао оца за налоњем, јурнуо ка њему и привио се уза њ. Андреј прекину молитву и пољуби малог, који је до краја службе седео крај његових ногу. Присутне разнежи дирљиви приказ, жене су брисале сузе. Сви су знали за Андрејево породично стање и сажаљевали га, лепог и младог, због суруге. Неудате парохијанке су уздисале: „Куд ће, шта ће?”

Андреј ни сам није знао шта да ради. Возио је жену по лекарима, по манастирима, обилазио духовнике, али помоћи ниоткуд. Смири се, говорио му је отац Василије, и моли Бога да изнесеш свој крст до краја, да га не бациш успут.

И он се смирио. За неко време та околност приватног живота постаде мање битна. Оне што воле сплетке чекале су да нађе љубавницу, а он је није ни тражио. Времена за себе није имао, требало је завршити храм.

Ближио се Велики пост. Отац Василије повери Андреју прву проповед о искушењу... за време поста сви говоре о томе.

– Шта је пост? – Андреј беше узрујан јер није ни умео ни волео да говори – то вам је као у војсци где стражар не спава пазећи да непријатељ не удари изненада... и ми смо војска...

Док је говорио, у храму је већ била она због које се одрекао својих купола. Са зеленом марамом на глави стајала је покрај иконе Дмитрија Донског. Док је ишао с кадионицом, сви парохијани су се клањали, само је зелена марама подигла очи и осмехнула се. Андреј се одмах сетио да су заједно ишли у школу.

Након службе она је оклевала да изађе, хтела је да му се јави, али га салетеше деца која су пожелела да се попну на звоник.

Са звоника се види цео град. Старинске куће изгледају као и пре сто година, само рекламни панои и нападно обојене фасаде руже их као неукусна шминка. Споменик Лењину стоји на тргу и нико не намерава да га руши, провинција се нерадо растаје са старим стварима. Паркингом промаче зелена марама и брзо седе у кола да се сакрије од Циганчића који просе испред цркве. Андреј конопцем повуче клатно великог звона и одјекну бом-м-м.

Он је тај сусрет назвао искушењем, док му је она говорила да то не беше искушење, већ поклон. Обоје су имали предосећај да ће се срести и понављали да су дуго чекали једно друго.

О, Бого мој, сваки трун земнога праха помиње прст судбине и поклон с неба. Андреј је испрва веровао у такве ствари, али касније,

пошто с мацолом проведе пола годинице, свест му се избистри и он стаде једноставније да размишља. Није то била судбина, него потреба. Жена млада, здрава стиже у храм и он је запази као што изгладнели човек осети мирис врућег хлеба неколико улица од пекаре.

Током целог поста сретао ју је у граду и ништа нарочито се није догађало. Поздравили би се, упитали како живе. Остајеш ли овде дуже, питао је он, још не знам, одговорила је. Ти оде у свештенике, а ја мислила да си у војсци... На томе се завршавао случајни сусрет, али он се касније по цео дан присећао боје њеног капута, косе, осмеха...

Посећивала је заједничког школског друга Вању који је умирао од рака грла. Пријатељи су га ретко обилазили, утолико чудније беше да долази она.

Вања је живео сам и једва чекао да дође Андреј, кога није сматрао свештеником.

– Јеси убијао људе? Јеси клао?

Андреј је климао главом јер му у устима беше бомбона из кутије коју је донела она и ко зна зашто се осмехивао. Да, клао је, то се радило у извидници, али као сви борци, о рату није хтео да говори.

Вања би наставио заједљиво:

– То ти кажем! Облаче те час у униформу, час у мантију и ти журиш да обавиш задатак! А шта би заправо хтео, појма немаш! Уопште не мислиш својом главом!

Андреј се није љутио на пријатеља. Узроци његове агресивности беху очигледни, примећивао ју је код људи које непрекидно и дуго мучи физички бол. Гледао је шољу с траговима њеног кармина и ломио се да ли да упита за њу. Додуше, Вања ју је ионако спомињао и често преносио шта је рекла.

Срели су се уочи Ускрса, на Велики четвртак. Андреј је затече у Вањином дворишту како скупља смеће и пали прошлогодишње лишће. Влажно и натруло, није могло да гори, само је сетно димило, као с јесени.

Андреј оде у дубину баште, довуче брдо грања, стаде да га ломи ногом и баца у ватру. Када је испрљао руке, пришла му је с чајником. Он чучну и подметну дланове под топлу воду.

Недељу дана касније пошто се љубав догодила, упитао ју је:

– Када си схватила да ћемо бити заједно?

– Док си прао руке, а ја ти поливала.

Подсећало је на старински обред, низ дланове је текла вода, а када се Андреј придигао, у глави му се заврте као жени с ниским притиском.

А није се одиграло ништа значајно и никаквог обреда није било. Такве глупости ти мацола избије из главе већ првих дана. Андреј се више не сећа ни Вањине адресе, ни ватре у башти, ни туге у мирису јесењег лишћа... памти једино чајник, бели, од две и по литре.

Био је уверен да је љубав права, по Светом писму: даде му Бог жену јер није добро да је човек сам. Ускршње литургије служио је као на крилима, ако има љубави, има и Бога, јасно је као дан. Витражи су пропуштали светлост и негде под сводовима храма беше Он. Андреј готово да Га је видео, могао је да покаже руком – ево Га ту, браћо и сестре. Нешто слично догађало му се у рату, поготово прве године, док су после борбе износили мртве. Гледао је лешеве сабораца осећајући Божје присуство као звер што види живо у тами. У олтару је само чекао час када ће вино да се претвори у крв, истинску крв и тело.

У лето је купио кућерак на периферији, да живи с њом и децом, с двоје своје и двоје њене. Док је кућу доводио у ред, малтерисао и мењао радијаторе, беше потпуно срећан. У будућој спаваћој соби ставили су на под душек на коме је она лешкарила и сметала му да ради. Шта ли јој је тада говорио, шта шапутао?

Јад и беда је то, слабост заслепљеног тела. После годину дана у ливници Андреј је заборавио и душек и све што је говорио на њему, а ако би се каткад и сетио, чинило му се да се догодило неком другом. Остајао би непријатан осећај, као да кришом посматра другог човека.

Решили су да се узму у августу и зато је тражио аудијенцију код митрополита. Најављен је као јереј, двадесет девет година, жена душевни болесник, двоје деце, у питању је приватна ствар. И ево, улази он, млади лепотан, у мантији с крстом, клања се и обраћа војнички:

– Жена ми није радно способна...

Митрополит се осмехну. Добар момак, молба је оправдана, закон дозвољава развод у оваквим случајевима. Све је чисто, али, Боже мој, како је досадно. Опет страсти, приземне бриге... Митрополита се такве будалаштине одавно нису тицале, њега је занимао живот вечни.

– Хтео би среће – осмехну се он – а у кући ти инвалид и двоје дечице. Мислиш ли на њих?

– Свакако.

– Свакако... – митрополит се поново осмехну и окрену ка прозору.

Кроз високи прозор видело се само небо, јесење, тешко, с тамнољубичастим преливом. Митрополит као да заборави на посетиоца, дуго је ћутао док у раскошној тишини кабинета Андреј себе није доживео као небеску прашину. Сети се оца Василија, који га је одговарао од аудијенције, и како га није послушао.

Митрополит се прену и настави:

– Због развода ниси морао да долазиш, то је на теби и ја ти не могу помоћи. Је ли одлука коначна?

– Свакако... – опет војнички узврати Андреј.

Митрополит га одмери погледом и равнодушно изустуи:

– Онда дај крст.

Рече мирно као да тражи кључ хотелске собе.

– Опростите... – насмехи се Андреј – не схватам...

Владика испружи руку и понови:

– Дај крст!

Не, крст тада није дао. Не сећа се како је стигао кући, пут му је излетео из главе као за време рата када је ишао у извиђање. Група је одлазила у брда на три дана, а да не би спавали, кљукали су се разним пилулама. Када су се враћали са задатка, таблете нису деловале и Андреја би хватало сан, ноге су ишле, а он је спавао. Како се враћао, којим стазама, шта је било успут – никада није знао.

Није изгубио чин, формалних разлога није било. Служио је и надаље у храму, обилазио вернике, његова кола виђали су час овде, час тамо. Полако је сређивао своју кућицу, вољена је сваки дан долазила тамо, а што се тиче селидбе, одлучили су да не журе пошто није било воде. Отац Андреј није имао ни довољно времена ни пара. Град сиромашан, посла нема, људи живе од старачких пензија, неко има башту, неко држи прасе...

– Оче, узмите коку – говорили су му по кућама – немојте одбити, наша је, домаћа.

– Нећу одбити, имам децу.

Договорили су се да и децу оставе на миру, лепо им је код својих бака, кад стигне вода, довешће их.

Андреј је, као и пре, посећивао Вању коме су у новембру одсекли језик и део доње вилице. На инфузију, шприцеве, лице у завојима није обраћао пажњу, прочитао му је само Јеванђеље по Матеју, даље нису стигли. Крајем новембра Вања је умро, Андреј га је опојао, а уочи Нове године драга рече да се враћа мужу у Москву.

– Нећу моћи овде да живим – убеђивала је себе – цео живот у тој кући. Он је добар, кућа је лепа, али чиме бих се ту бавила?

– Идем с тобом – рече Андреј.

– Куд ћеш? Овде си свештеник, поштовани човек. А тамо? Ко ћеш бити у Москви?

Питање „Ко ћеш бити у Москви?“ дуго није могао да заборави. Бели чајник од две и по литре и „ко ћеш бити у Москви?“. Ко зна колико тона металних цеви морао је да исече да би могао одговорити: „Нек иде дођавола ваша Москва!“

Након одласка московске лепотице, Андреј је долазио у храм празан па и храм постаде такав, изгуби се осећај Божјег присуства. Откако је нестала љубав, Бога под сводовима није видео нити се вино претварало у крв. Своју последњу литургију одслужио је тринаестог децембра, на дан апостола Андреја Првозваног, и рекао оцу Василију да не може више.

Сада га нико не би препознао. Носи наочаре и маску, у рукама му зуји брусилица којом обрађује ивице готових одливака. Посао је весео, све трешти, руке се тресу од сталне вибрације, метална прашина лети у очи и плућа.

На почетку смене иде по одливке. Кад је у затвореном калупу, не види се какав је, док га не очистиш од песка, не знаш чему служи. Издужене гвоздене палице налик на кегле одмах је препознао, беху то клатна за црквена звона. Први пут за две године пожелеле да опет буде на звонику, ноге се сетише како су се пењале спиралним степеницама. Склопи очи и у буци смрдљивог погона сети се дубоког благог бом-м-м.

Не, није похитао оцу Василију јер још није куцнуо час. Када се човек претопи, потребно је време да се прелије у нови калуп и отврдне у њему.

ИРИНА КРИЦКА, рођена 1977. у граду Усмањ код Вороњежа (Русија). Завршила журналистику, бавила се новинарством. Почетком века окреће се прози, а 2010. излази њен први роман *Њуфаундленд*. Од 2014. у московском ЕКСМУ, највећој руској издавачкој кући, објавила четири романа и пет збирки прича. Од 2016. користи псеудоним *Соња Дивицка*, од 2013. живи у Новом Саду.

С руској превео и белешку о ауторки сачинио АЛЕКСАНДАР ШЕВО